

**ГОВЬСҮМБЭР АЙМАГ ДАХЬ
ТӨРИЙН АУДИТЫН ГАЗАР**

42015 Говьсүмбэр аймаг, Сүмбэр сум, 3 дугаар баг
Утас/Факс: 976-7054 3179
И-мэйл: goviusumber@audit.gov.mn

ГОВЬСҮМБЭР АЙМГИЙН АЙМАГ,
СУМЫН ИРГЭДИЙН ТӨЛӨӨЛӨГЧДИЙН
ХУРЛЫН СОНГУУЛЬД ОРОЛЦОХ
МОНГОЛЫН НОГООН НАМД

2020. 08. 10 № 211
танай _____ -ны № _____ -т

Сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрийн дүгнэлт

Төрийн аудитын тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 6.3, Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын сонгуулийн тухай хуулийн 37 дугаар зүйлийн 37.5-д заасан Төрийн аудитын байгууллагын бүрэн эрхийн хүрээнд Аймаг, сумын иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын сонгуульд оролцох Монголын ногоон намын сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрийг хянаж, дүгнэлт гаргалаа.

Үүрэг хариуцлагын талаарх мэдээлэл

Аймаг, сумын иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын сонгуульд оролцох нам, эвсэл нь сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрөө Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын сонгуулийн тухай хууль, Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хууль болон "Алсын хараа-2050"-д нийцүүлэн боловсруулж, санхүүгийн тодорхой эх үүсвэр шаардсан зорилт, арга хэмжээг хэрэгжүүлэхэд шаардагдах зардлын талаарх тооцооны хамт ирүүлж, хуульд заасны дагуу дүгнэлт гаргуулах үүрэг хүлээнэ.

Сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрийн дүгнэлтийн үндэслэл

Төрийн аудитын байгууллага нь Аймаг, сумын иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын сонгуульд оролцох нам, эвсэл болон бие даан нэр дэвшигчийн сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрийг хянан үзэхдээ Төрийн аудит MNS 6817 - 1 2020 Тулгуур зарчим, Төрийн аудит MNS 6817 - 6 : 2020 Нийцлийн аудитын зарчим, Төрийн аудит MNS 6817 - 8 : 2020 Нийцлийн аудит стандартыг удирдлага болгон Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын сонгуулийн тухай хууль, Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хууль, Монгол Улсын нэгдсэн төсвийн 2020 оны төсвийн хүрээний мэдэгдэл, 2020-2022 оны төсвийн төсөөллийн тухай хууль болон "Алсын хараа-2050", холбогдох бусад байгууллагаас авсан мэдээллийг шалгуур болгосон.

Дүгнэлт

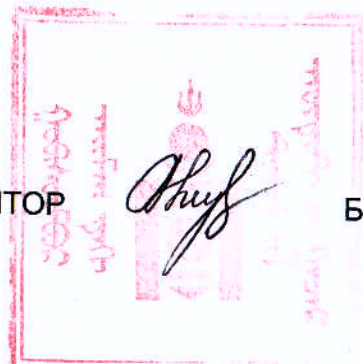
Монголын ногоон намын Аймаг, сумын иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын сонгуульд оролцохоор ирүүлсэн сонгуулийн мөрийн хөтөлбөр, түүнд орсон зорилт, арга хэмжээ нь Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын сонгуулийн тухай хуулийн 37 дугаар зүйлийн 37.3. дахь хэсэг, "Алсын хараа-2050", Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хуульд заасан тусгай шаардлагад тус тус нийцсэн байна.

Монголын ногоон намын мөрийн хөтөлбөр /.....хуудас/-ийг хавсаргав.

Хувийг: Аймагийн Сонгуулийн хороонд

Хавсралт хуудастай.

ДАРГА, ТЭРГҮҮЛЭХ АУДИТОР

Б.САРАНТУЯА

0080200334

**МОНГОЛ УЛСЫН АЙМАГ, СУМЫН
ИРГЭДИЙН ТӨЛӨӨЛӨГЧДИЙН ХУРЛЫН
2020 ОНЫ ЭЭЛЖИТ СОНГУУЛЬД ОРОЛЦОХ
МОНГОЛЫН НОГООН НАМЫН
“НОГООН СОНГОЛТ”
МӨРИЙН ХӨТӨЛБӨР**

НЭГ. МОНГОЛЫН НОГООН НАМ – НИЙГМИЙН БАРИМЖААТАЙ,
ДЭВШИЛТЭТ НАМ

1.1. Эрхэм ёс

1.2. Эх үүсгэл, замнал

1.3. Гэрэлт ирээдүй, цэвэр төрийг цогцлоох

ХОЁР. ЦЭВЭР ТӨРИЙН “ТУРВАН ЦЭВЭР” ХӨГЖЛИЙН НОМЛОЛ

2.1. ЦЭВЭР ТӨРИЙН “ХАР ХАЙРЦАГ”-НЫ БОДЛОГО

2.1.1. Монголын ард түмний “Ирээдүйн сан”

- Үндэсний аюулгүй байдал
- Ард иргэдээ болзошгүй эрсдэлээс хамгаалах
- Нийгмийн зөвшилцлийг хангах

ГУРАВ. “ЦЭВЭР ТӨР”-ИЙН ХҮЛЦЭШГҮЙ 13 “АЛДАС”

ДӨРӨВ. “ЦЭВЭР ТӨР”-ИЙГ СОНГОХ “НОГООН СОНГОЛТ”

0000000001

НЭГ. МОНГОЛЫН НОГООН НАМ – НИЙГМИЙН БАРИМЖААТАЙ, ДЭВШИЛТЭТ НАМ

Монголын Ногоон нам (МНН) нь Даян Дэлхийн Ногоонтнуудын тунхагийн үзэл санааг тусган Монгол улсад “Экологийн баримжаатай нийгэм, эдийн засгийн тогтвортой хөгжлийг хангах” хууль эрх зүйн орчныг бүрдүүлэхийг эрхэмлэнэ.

1.1. Эрхэм ёс

Бид эх орондоо ардчилал, шударга ёсыг төлөвшүүлэхийн төлөө ажиллаж, иргэн хүний эрүүл, аюулгүй орчинд амьдрах баталгаатай эдлэх эрхийг эрхэмлэн, аливаа ялгаварлан гадуурхах үзэл, дарангуйлалын эсрэг тууштай тэмцэнэ. МНН нь Монгол Улсын Үндсэн хууль болон бусад хууль тогтоомжийг мөрдлөгө болгон ажиллаж, шударга зарчмын үндсэн дээр үйл ажиллагаагаа явуулан эрх зүйт төрийг цогцлоохын төлөө зүтгэнэ.

1.2. Эх үүсгэл, замнал

Монголын Байгаль Хамгаалах Холбооны гишүүд 1988 онд “Ногоон зам”, 1989 онд “Монголын Ногоонтны Хөдөлгөөн” байгуулан ардчилал, шинэчлэлийн үйл ажиллагаанд идэвхитэй оролцож “Монголын Ардчилсан Холбоо”-г үүсгэн байгуулалцсан билээ.

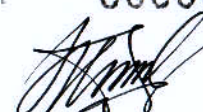
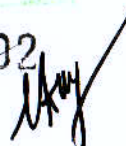
Дээрхи гишүүд Сүхбаатарын талбай дээр болж байсан ардчилал, шинэчлэлийн төлөөх тэмцлийн үеэр Монголын Ногоон намыг байгуулах тунхагийг 1990 оны 3 дугаар сарын 9-ний өдөр зарлаж, намаа үүсгэн байгуулах хурлаа мөн оны 5 дугаар сарын 13-ны өдөр зохион байгуулж, тухайн сардаа 5 дугаар сарын 26-ны өдөр Монгол улсын Дээд шүүхэд Монгол улсын гурав дахь намаар бүртгүүлэн, 3000 гишүүн, 12000 дэмжигчидтэйгээр албан ёсоор үйл ажиллагаагаа эхэлсэн.

МНН-ын гишүүдийн идэвхи зүтгэл, намын зүгээс явуулсан лобби ажлын үр дүнд “эрүүл, аюулгүй орчинд амьдрах, орчны бохирдол, байгалийн тэнцэл алдагдахаас хамгаалуулах эрхтэй” гэсэн заалтыг Монгол Улсын Үндсэн хуулийн 16.2.-т тусгуулсан гэж бид үздэг.

УИХ-ын 1996 оны сонгуульд “Ардчилсан Холбоо” эвсэлд орж ялалт байгуулан тухайн үеийн намын дарга асан Д.Басандорж Байгаль Орчны Яамны Төрийн нарийн бичгийн даргаар ажиллаж төр барилцаж байсан. УИХ-ын 2000 оны сонгуульд шинээр байгуулагдсан ИЗН-тай эвсэн тус намын дарга С.Оюунд УИХ-ын гишүүний суудал авч өгсөн. Үүний улмаас АН-тай харилцаагаа муутгахад хүрсэн боловч ИЗН бидний дэмжлэгийг үл харгалзан эвслийн гэрээг зөрчиж, 2001 оны Ерөнхийлөгчийн сонгуульд бие дааж ажилласан нь намын зарим гишүүдэд сургамж болсон.

Бид 2004 оноос иргэний хөдөлгөөнийг дэмжих бодлого барьж Монголын Социал-демократ Хөдөлгөөн, Эрүүл Нийгэм-Иргэний Хөдөлгөөн, Иргэний Холбоо зэрэг ТББ-уудтай хамтран ажилласан билээ. МСДН, ИХН-уудтай хамтран “Иргэний Эвсэл” байгуулж 2008 оны УИХ-ын сонгуульд оролцсон. Тус сонгуулиар тухайн үеийн МНН-ын хоёр даргын нэг Д.Энхбат УИХ-ын гишүүнээр сонгогдож, МНН анх удаа УИХ-д төлөөлөлтэй болсноор хууль тогтоох үйл ажиллагаанд шууд оролцох эрхтэй болсон. Үүний үр дүнд “Ан агнуурын аялал жуулчлал”-ыг хорих, “Мод тарих өдөр”-тэй болох зэрэг олон ажлыг зохион байгуулж, байгаль хамгаалах хууль эрх зүйн орчныг төгөлдөржүүлэхэд манай нам хувь нэмрээ оруулсан болно.

000000002

ИЗН 2012 оны УИХ-ын сонгуулиас өмнө бидэнтэй нэгдэж нэг нам болж сонгуульд оролцох санал дэвшүүлсэн боловч бид урьдын гашуун туршлага, бусдын алдаанаас сургамж аван энэ нэгдлийг дэмжихгүй байлаа. Гэвч тухайн үеийн намын удирдлагууд С.Оюун гишүүний хувь хүний онцлогт хууртан ИЗН-д орж 2012 оны 3 дугаар сард ИЗН-ын нэрийг өөрчлөн Иргэний Зориг Ногоон Нам болгон бүртгүүлэхэд гол үүрэг гүйцэтгэсэн билээ. Энэ нь яваандаа Монгол улсын байгаль орчныг хамгаалах бодлогыг либералчлан бизнесийн орчинд нийцүүлэн хууль эрх зүйн орчныг өөрчлөхөд хүргэсэн явдалд МНН өнөөг хүртэл эсэргүүцлээ илэрхийлсээр ирсэн.

МНН нь 2012 оны УИХ-ын сонгуульд бусад намуудын эвсэх саналыг хэлэлцэн санамж бичиг хүртэл байгуулан ажиллаж байсан боловч тухайн үеийн “Сонгуулийн тухай хууль”-ийн хүрээнд улс төрийн намууд эвсэх нь эрсдэл дагуулсан асуудал болох тул иргэний нийгмийг дэмжих жанжин шугамаа даган, эзэн Чингис хааны 850 жилийн ойг билигшээж, хаан Богдоороо овоглон олон түмнийг өвөг дээдсийн мэдлэг ухамсрын өвөөр соён гэгээрүүлэх зорилтыг мөрдлөгө болгосон “Чингэс хааны дэлхийн академи”-ийн гишүүдийг дэмжин МНН-ын нэр дор сонгуульд оруулсан билээ.

Бид тухайн үед 100 гаруй хүнийг УИХ болон Нийслэлийн ИТХ-ын сонгуульд нэр дэвшүүлж МНН-ын түүхэнд хамгийн олон нэр дэвшигчийг сонгуульд оролцуулж чадсан боловч ИЗНН-ын “Ногоон” гэдэг тодотгол, мөн сонгуулийн тооллогын “хар машин”-ы үр дүнд 2008 оны УИХ-ын сонгуульд авч байсан дүнгээсээ даруй хоёр дахин бага санал авсан .

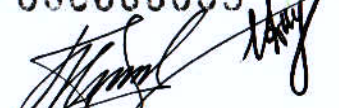
МНН 2013 оны Ерөнхийлөгчийн сонгуульд тодорхой учир шалтгааны дор, ялангуяа цөмийн хөнөөлийн асуудлаас шалтгаалан ерөнхийлөгч Ц.Элбэгдоржоос зайгаа барьж, харин байгаль экологийн төлөө тууштай зогсдог Б.Бат-Эрдэнэ “аварга”-аа дэмжих сонголтыг улс төрч гэхээсээ илүүтэйгээр байгаль хамгаалагчийн сэтгэлээр хийсэн болно.

Бид Монголын улс төрийн амьдралд намын удирдлага, бүтэц зохион байгуулалтыг ардчилалын зарчим, ил тод байдал, хяналтын үзэл баримтлалд нийцүүлэх үүднээс даян дэлхийн Ногоон намуудын жишгийг дагаж намаа хоёр даргатай болгосон нь өнөөгийн Монголын улс төрийн орчны бодит дүр төрх, ялангуяа тухайн үеийн ИЗНН гурван даргатай болж энэ асуудлыг “дампууруулж” олны ойлголтыг гажуудуулсан зэргээс болж 2012 оны 11 дүгээр сард МНН-ын ээлжит Их хурлаар дүрэмдээ өөрчлөлт оруулж буцаж нэг даргатай болсон бөгөөд намын даргаар өнөөг хүртэл Олзодын Бум-Ялагч сонгогдон ажиллаж байна.

МНН нь “Даян Дэлхийн Ногоонтнууд”-ын сүлжээнээс ИЗНН-ыг 2015 оны 6 дугаар сард албан ёсоор хасуулах асуудлыг олон улсын хэмжээнд шийдүүлсэн бөгөөд манай нам “Ази, Номхон далайн Ногоон Холбоо”-нд улс, эх орноо төлөөлөн ажиллаж байна.

МНН нь 2016 оны УИХ-ын сонгуульд “прагматик улс төрийн бодлого”-ыг дэвшүүлэн, нийгэмд “хувьсгалт өөрчлөлт хийх” чиглэлийг баримтлан эх орондоо тулгараад байгаа олон нийтийг хамарсан ядуурал, нийгмийн баялгийн шударга бус хуваарилалт болон орчны бохирдолт зэрэг тулгамдсан асуудлуудыг шийдвэрлэхэд улс төрийн бүхий л арга хэрэгсэл, гишүүдийнхээ бодит боломжийг шавхан ажилласан бөгөөд тухайн үед “Тусгаар тогтнол, эв нэгдэл” эвслийг байгуулан сонгуульд орж ард иргэдийн улс төрийн боловсрол, улс эх орноо хөгжүүлэх үзэл санаанд хувь нэмрээ оруулсан.

000000003

Бид Улаанбаатар хотын агаар, хөрс болон усны бохирдол, улс эх оронд нүүрлээд байгаа цөмийн аюул, ялангуяа уран олборлолт зэрэг асуудлыг онцгойлон анхаарч энэ чиглэлээр олон нийтийн байгууллага, иргэдтэй нягт хамтран ажиллаж Монгол улсад гадны гаралтай цөмийн хог хаягдал байршуулах, атомын цахилгаан станц барих асуудлыг зогсоосон.

Бид 2020 оны УИХ-ын ээлжит сонгуулиар “МАНАН”-гийн эсрэг улстөрийн намуудын байр суурийг илэрхийлсэн нэгдмэл хүчин бүрдүүлэн сонгуульд оролцох аргачлалыг дэмжин, эвсэл байгуулах ажлыг сонгуулийн үр дүнг харгалзан зохион байгуулах саналыг дэвшүүлж сонгуулийн өмнө эвсэл байгуулах хүсэлтэй тодорхой нам, улстөрийн хүчинд албан ёсоор мэдэгдэн энэ сонгуульд аливаа эвслээс ангид дангаар орохоор болсон болно.

1.3. Гэрэлт ирээдүй, цэвэр төрийг цогцлоох

Монгол улсын ирээдүй төр засаг барьж буй улс төрийн нам, улс төрчдөөс шууд хамаарч буй өнөө үед засаглалын төлөө тэмцэгч улс төрийн хүчин нь үзэл санаандаа үнэнч, хүн ардаа гэсэн цайлган сэтгэлтэй, ухаарч сэтгэх чадвартай, уужим талибуун сэтгэлгээтэй гишүүдээр эгнээгээ тэлэх бодлогыг баримтлан тооноос чанарыг эрхэмлэх явдлыг нийгмийн захиалга гэж үзэж байна.

МНН нь бусдын алдаанаас сургамж авч, өөрсдийн эндэгдлийг давтахгүй байх зарчмыг дагаж “нэр хугарахаар яс хугар” хэмээх ёсыг мөрдлөгө болгодог. Байгаль дэлхийгээ хамгаалахын төлөө тэмцдэг Монгол улсын улс төрийн ууган нам, Ази тивийн анхны Ногоон намын хувьд хөгжил дэвшлийн төлөөх тэмцэл, үйл ажиллагаандаа нөр их туршлагыг хуримтлуулан улс эх орны нэр хүндийг олон улсын тавцанд өндөрт өргөн үндэсний хэмжээний намын түвшинд тогтвортой ажиллаж ирсэн болно.

Бид үндэсний хэмжээний намын хувьд байгаль орчныг хамгаалах, байгалийн баялгийг зохистой ашиглах, нөхөн сэргээх үзэл санааг олон түмэнд түгээн хууль эрх зүйн орчныг чадавхижуулахын төлөө тэмцэж ирсэн бөгөөд нийгэмд шударга ёсыг хэвшүүлэхэд онцгойлон анхаарч “Шударга бол эвтэй, Эвтэй бол хүчтэй” гэсэн эртний сургаалийг сэтгэлдээ тээж улс эх орондоо “Цэвэр төр”-ийг цогцлооно.

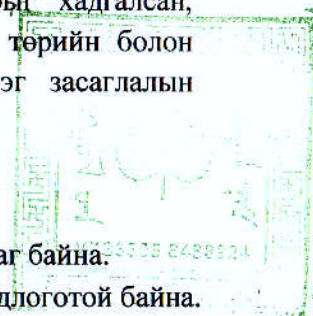
ХОЁР. ЦЭВЭР ТӨРИЙН “ГУРВАН ЦЭВЭР” ХӨГЖЛИЙН НОМЛОЛ

МНН нь эх орны үнэ цэнийн илэрхийлэл Монгол хүний мөн чанарыг шүтэн “Эх орон, Эх байгаль, Эв нэгдэл!” уриатай цэвэр төрийн бодлогыг хэрэгжүүлж шударга ардчилсан нийгэм, өвөг дээдсийн үлдээсэн унаган байгаль, тогтвортой хөгжилтэй Монгол орныг хойч үедээ өвлүүлнэ.

Бид эв нэгдэл, эх оронч үзлийг дээдэлсэн, шууд ардчилалын шударга зарчмаар байгуулагдсан, хуулийг сахиулан биелүүлдэг, төрийн залгамж чанарыг хадгалсан, хариуцлага, хяналтын тогтолцоог жигд хангасан, өндөр ёс зүйтэй улс төрийн болон төрийн албан хаагчдаараа дамжуулан чиг үүргээ чандлан биелүүлдэг засаглалын бүтцийг “Цэвэр төр” гэж ойлгоно.

Цэвэр төр нь:

- Үндсэн хуулиа хэлбэрэлтгүй сахин үзэл санааг нь ягштал баримталдаг байна.
- Хагаралдаж бутардаггүй, хазайж доройтдоггүй “Хар хайрцаг”-ны бодлоготой байна.

000000004

Handwritten signatures and marks at the bottom of the page, including a large signature on the left and several smaller ones on the right.

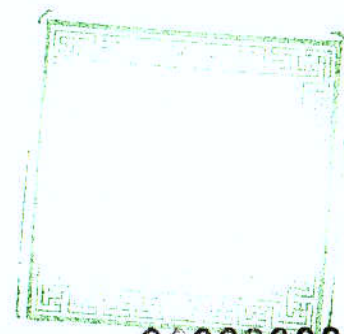
- Шударга сонгуулиар байгуулагдсан, хуулийг сахин биелүүлэгч байна.
- Үндэсний эрх ашгийг сахин хамгаалж иргэд сонгогчдод ил тод, нээлттэй байна.
- Эрх үүргийн тэнцвэр, хариуцлагын тогтолцоог хангана.
- Явцуу ашиг сонирхлоос ангид байж хүн ардаа гэсэн төрийн үйлчилгээг хангадаг байна.
- Эрх мэдэл, эд хөрөнгийн шуналгүй, өндөр ёс суртахуунтай албан хаагчидтай байна.
- Эвсэлд үл нэгдэх төвийг сахисан энх тайванч гадаад бодлоготой байна.
- Байгальд ээлтэй нийгэм, эдийн засгийн тогтвортой хөгжлийн үзэл баримтлалыг чиг болгосон технологи, мэдээллийн салбарт даяаршлыг зөвшөөрч, төрт ёсны уламжлалаа дээдлэн улс төр, нийгэм, соёл, үндэсний баялгийн хүрээнд дангааршлыг эрхэмлэнэ.
- Шинжлэх ухааны ололт, нарийн мэргэжлийн судалгаа, үндэсний эрдэмтэн мэргэдийн зөвлөмж, бүх нийтийн хэлэлцүүлэг, оролцооны ардчилал зэрэг олон талт хүчин зүйлийг мөрдлөг болгож бодлого, үйл ажиллагаагаа тогтмол цэвэршүүлнэ.

“Цэвэр төр”-ийг цогцлоохдоо өвөг дээдсийн уламжлалд түшиглэн Монгол улсаа Зүүн бүс, Төвийн бүс, Баруун бүс гэсэн гурван бүсэд хувааж засаг захиргааны нэгжийг чадварлаг, цомхон болгоно.

“Цэвэр төр”-ийн Засгийн бүтэц нь цэгцтэй цомхон, чиг үүргийн хувьд давхцалгүй, хүнд сурталгүй, хүн ардаа үзүүлэх үйлчилгээ нь хөнгөн шуурхай байна.

Цэвэр төр нь “Цэвэр нийгэм”, “Цэвэр эдийн засаг”, “Цэвэр байгаль орчин” гэсэн гурван үндсэн бодлогод тулгуурлах бөгөөд эдгээр гурван баганыг бат бөх, тогтвортой байлгахыг эрхэмлэнэ.

- “Цэвэр нийгэм” бодлогыг дараах таван яам хариуцна:
 - Хууль зүй, Шударга ёсны яам
 - Эрүүл мэнд, Нийгмийн хамгааллын яам
 - Боловсрол, Соёл, Шинжлэх ухааны яам
 - Гадаад бодлогын яам
 - Хилийн цэргийн яам
- “Цэвэр эдийн засаг” бодлогыг дараах гурван яам хариуцна:
 - Сангийн яам
 - Хөдөө аж ахуй, Аж үйлдвэрийн яам
 - Дэд бүтцийн яам
- “Цэвэр байгаль орчин” бодлогыг дараах яам хариуцна:

000000005

Handwritten signatures and initials in black ink, including a large signature on the left and several smaller ones on the right.

- Байгаль хамгаалал, Ногоон хөгжлийн яам

Дээрхи бодлогын яамд нь төрийн бодлогын хэрэгжилтэд салбар бүртээ хяналт тавьж үйл ажиллагаагаа төгөлдөржүүлэн мэргэжлийн өндөр түвшинд төрийн үйлчилгээг үзүүлэх болно.

2.1. ЦЭВЭР ТӨРИЙН “ХАР ХАЙРЦАГ”-НЫ БОДЛОГО

Цэвэр төрийн “Хар хайрцаг”-ны бодлого нь Монгол Улсын Үндсэн хуулийн үзэл санаанд үнэнч байж үндэсний аюулгүй байдал, эв нэгдэл, тусгаар тогтнолыг хамгаалж, байгаль дэлхийгээ дээдлэн ард түмнийхээ эвсэг дотно, эрүүл тунгалаг, элбэг хангалуун эрхэм сайхан амьдрах нөхцлийг тогтвортой хангаж, эвсэлд үл нэгдэн төвийг сахиж даян дэлхийн улс гүрнүүдтэй энхтайвнаар зэрэгцэн хөгжих ирээдүйг цогцлооход оршино.

Монгол улс “Цэвэр төр”-ийн “Хар хайрцаг”-ны бодлогоо нийгмийн дундын өмч болох “Ирээдүйн сан”-гийн үйл ажиллагаагаар баталгаажуулан хэрэгжүүлнэ.

2.1.1. Монголын ард түмний “Ирээдүйн сан”

Монгол Улсын Үндсэн хуулийн 6.1.-д: “Монгол Улсад газар, түүний хэвлий, ой, ус, амьтан, ургамал болон байгалийн бусад баялаг гагцхүү ард түмний мэдэл, төрийн хамгаалалтад байна.” гэж заасан нь иргэн бид эх орныхоо байгалийн баялгийг Үндсэн хуулийн үзэл баримтлалын дагуу захиран зарцуулах, шийдвэр гаргах халдашгүй дархан эрхтэй гэдгийг тунхагласан байна.

Монгол улсад нийт олборлож буй нөхөн сэргээгдэхгүй байгалийн баялгийн 10 хувийг “Ирээдүйн сан”-д төвлөрүүлэх үзэл баримтлалыг амьдралд хэрэгжүүлэх хууль эрх зүйн орчныг бүрдүүлэх болон шаардлагатай тооцоо судалгааг төрийн болон бусад судалгааны байгууллагатай хамтран гүйцэтгүүлж олон нийтээр хэлэлцүүлэх нь Үндсэн хуулийн үзэл баримтлалд нийцнэ гэж үзэхийн зэрэгцээ энэ нь Монгол Улсын аюулгүй байдал, тусгаар тогтнол, ард иргэд, ирээдүй хойч үеийн маань оршин тогтнох баталгаа болно.

Тус сан нь цаашид улам арвижих зарчим дээр тулгуурлан ажиллах бөгөөд сангийн хөрөнгийг байршуулсан үйл ажиллагаанаас олсон ногдол ашгийг улс эх орныхоо нийгмийн тулгамдсан асуудлыг шийдвэрлэх үйлсэд зарцуулах ба “Ирээдүйн сан”-гийн үндсэн хөрөнгө нь халдашгүй дархан байна.

“Ирээдүйн сан” нь улс төрөөс ангид байх зарчимд тулгуурлан үйл ажиллагаагаа явуулах бөгөөд аливаа шийдвэрийг судалгаа шинжилгээнд суурилан гаргана. Нэн шаардлагатай бол шууд ардчилалын зарчимд тулгуурлан бүх ард түмний санал асуулга явуулж болно.

Монгол улсын 16 нас хүрсэн иргэнийг “Ирээдүйн сан”-гийн гишүүнд тооцно. “Ирээдүйн сан”-гийн шийдвэр гаргах дээд байгууллага нь тус сангийн Их хурал байх болно.

“Ирээдүйн сан”-гийн Их хурлын гишүүнээр сум, хороодоос тус бүр нэг хүнийг тухайн орон нутгийн иргэд шууд сонгох ба Их хурал нь өнөөгийн хууль эрх зүйн орчинд нийцэн нийт 482 (330 сум ба 152 хороо) гишүүнтэй байна.

Сангийн Их хурлын гишүүдийг дөрвөн жилийн хугацаатайгаар сонгох бөгөөд уг сонгуулийг УИХ-ын сонгуультай давхцуулан нэг цаг хугацаанд зохион байгуулж санхүү, хөрөнгө мөнгөний асуудлыг "Ирээдүйн сан" хариуцдаг байхаар зохицуулна.

"Ирээдүйн сан"-гийн Их хурал жилд нэг удаа хуралдах бөгөөд шаардлагатай бол ээлжит бус их хурлыг зарлан хуралдуулна.

Их хурлуудын хооронд сангийн үйл ажиллагааг уялдуулан зохицуулах асуудлыг тухайн Их хурлаас сонгосон "Ирээдүйн сан"-гийн Бага хурал хариуцна. Бага хурал нь нийт 69 ("Ирээдүйн сан"-гийн Их хурлын гишүүдээс 48 хүн, мөн тухайн үеийн Засгийн газраас 21 хүн) гишүүнтэй байх ба улиралд нэг удаа хуралдана. Бага хурал нь "Ирээдүйн сан"-гийн ээлжит бус Их хурлыг зарлан хуралдуулах эрхтэй байна.

Сангийн өдөр тутмын үйл ажиллагааг Бага хурлаас сонгосон "Ирээдүйн сан"-гийн Удирдах зөвлөл хариуцан зохион байгуулж Бага хурлын шийдвэрийг амьдралд хэрэгжүүлнэ. Удирдах зөвлөл нь "Ирээдүйн сан"-гийн ээлжит бус Бага хурлыг зарлан хуралдуулах эрхтэй байна.

"Ирээдүйн сан"-гийн Удирдах зөвлөл нь дараах гурван үндсэн асуудалд анхаарлаа төвлөрүүлэн ажиллах болно. Үүнд:

- Үндэсний аюулгүй байдал

Монгол улсын "Үндэсний аюулгүй байдлын үзэл баримтлал" болон "Үндэсний аюулгүй байдлын тухай" хуулийн хүрээнд төр засагтай нягт хамтран ажиллах бөгөөд зайлшгүй шаардлагатай төслүүдийн санхүүжилтыг хамтран шийдвэрлэнэ.

- Ард иргэдээ болзошгүй эрсдлээс хамгаалах

Монгол улсын "Гамшгаас хамгаалах тухай" хуулийн үзэл баримтлалыг амьдралд хэрэгжүүлж ард иргэдээ болзошгүй эрсдлээс хамгаалах үйл ажиллагааг баталгаажуулан Монгол Улсын Үндсэн хуульд заасан Монгол улсын иргэний баталгаатай эдлэх эрхийг эдлүүлэхийн төлөө ажиллана.

- Нийгмийн зөвшилцлийг хангах

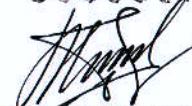
Монгол улсын "Ард нийтийн санал асуулгын тухай" хуулийг хэрэгжүүлж нийгэмд тулгамдсан тодорхой асуудлаар бүх ард нийтийн дунд хэлэлцүүлэг, санал асуулгыг явуулж нийгмийн зөвшилцлийг ханган ажиллах болно.

ГУРАВ. ЦЭВЭР ТӨРИЙН ХҮЛЦЭШГҮЙ 13 АЛДАС

Монгол улсын үндэсний аюулгүй байдалд эрсдэл учруулах, гамшиг дагуулах онц-ноцтой үр дагавар бүхий дараах алдаа гэмийг "Цэвэр төр"-ийн хүлцэшгүй 13 алдас хэмээн хатуу цээрлэнэ. Үүнд:

1. Төрийн "Хар хайрцагны бодлого"-ын гажуудуулах, умартах;
2. Монгол улсын хууль эрх зүйн орчныг үл тоомсорлох, дагаж мөрдөхгүй байх;
3. Үндэсний өв уламжлалыг үл хүндлэх, гутаан үгүйсгэх, бүрхэгдүүлэх;

000000007

4. Монгол улсын эрх ашгаас ухрах, эх орноосоо урвах;
5. Эзэн Чингис хаан болон өвөг дээдсийн нэр хүндэд үл хүндэтгэлтэй хандах;
6. Авлига, хээл хахуульд өртөх;
7. Хүний эрхийг зөрчих, хүүхдийн эрхийг үл ойшоох;
8. Хөрш орнуудын үйл ажиллагаанд хөндлөнгөөс хошуу дүрж, үл хүндэтгэлтэй хандах;
9. Олон улсын хамтын ажиллагааны хэм хэмжээ, эв найрамдлыг эрхэмлэхгүй байх;
10. Цөмийн цахилгаан станц байгуулах, цацраг идэвхит ашигт малтмалыг олборлох, боловсруулах, цөмийн хог хаягдлыг булшлахыг дэмжих;
11. Байгаль дэлхийтэй зүй бус харьцах;
12. Монгол үндэстний өв уламжлалд харшлах шашны урсгал, гаж үзэгдэл, сэтгэлгээг олон түмэнд сурталчлах;
13. Монголчуудын дотоод асуудалд хөндлөнгөөс оролцох зорилготой гадаадаас үүсэл гаралтай аливаа үйл ажиллагаанд оролцох;

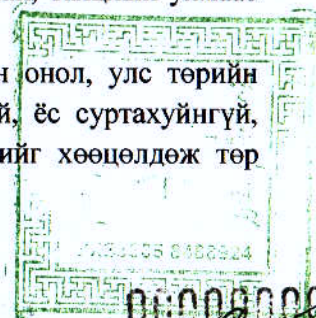
ДӨРӨВ. “ЦЭВЭР ТӨР”-ийг сонгох “НОГООН СОНГОЛТ”

Монгол төрийн дээр гарсан намууд, тэдгээрийг дамжсан олигархи бүлэглэлүүд ард түмнийг ядууруулж, нийгмийн баялгийг шударга бус хувиарлан хямралт байдлыг бий болгож байгаа тул Монголчууд бид Үндсэн хуулиар олгогдсон “Монгол Улсад засгийн бүх эрх ард түмний мэдэлд байна.” гэсэн язгуур эрх мэдлээ эдлэж “Ногоон сонголт”-оор засгийн эрхийг авахыг “Сонгуулийн хувьсгал” гэж МНН ойлгож байна.

Бид сонгогч түмэнтэйгээ хамтран “Тэрийг шинээс нь, гишүүнийг цэврээс нь” уриан дор “Сонгуулийн хувьсгал”-ыг хийх болно.

Монголын улс төр, эдийн засгийн өнөөгийн нөхцөл байдал

- Хуурамч амлалтаар сонгогдон төрд шургалсан, төрөөс төрсөн тэрбумтнууд улс орны эрх ашгаас илт урваж хөрөнгө мөнгө амласан харийнхны сонирхол, бодлогын тоглоом, гар хөл болон хувирсан байна.
- Үндэсний тусгаар тогтнол, эрх чөлөө, шударга ёс, ардчилал алдагдаж эдийн засаг унаж, иргэд элгээрээ мөлхөж, ажилгүйдэл, ядуурал газар авлаа.
- Нам дамнасан бүлэглэлүүдийн тохиролцоо, тэдний мөнгөний шуналаар төрийн бодлого тодорхойлогдох боллоо.
- Улс эх орны нэрээр гадаадаас их хэмжээний зээл авч хяналтгүй зарцуулан, хуваан завшиж нийгэмд шударга бус байдал тогтоолоо.
- “МАНАН” гэсэн нэрд нэгдсэн хоёр том улс төрийн бүлэглэл тохиролцож байгаад дуртай үедээ өөрсдийн эрх ашигт нийцүүлэн хууль цаазыг өөрчилж болдог жишиг тогтоолоо.
- Төрийн оронд намууд дангаараа ноёрхож, намуудын хуйвалдаан, талцлын улмаас улс орон туйлдлаа.
- Хөрөнгөтэй мөнгөтэй хүмүүсийг төрд гаргаснаар улс төрийн онол, улс төрийн боловсрол орхигдож, эрх мэдэл дагасан мэдлэг боловсролгүй, ёс суртахуйнгүй, амьдралын зарчимгүй хүмүүс төрд олширч хувийн эрх ашгийг хөөцөлдөж төр түмний эрх ашгаас урваж байна.

Хувьсгалын тохироо

- Монгол улсын төрийн эрх барьж байгаа нам “дотоосоо өтөж” улс төрийн өндөр албан тушаалтнууд, тэдгээрийн бүлэглэлүүд хувийн явцуу эрх ашгийн үүднээс төрийг самууруулж, улмаар үндэсний аюулгүй байдалд хор уршиг тарихуйц улс төрийн нөхцөл байдал үүсээд байна.
- Дээдэх нь захирч чадахаа байж, доодчуул нь тэднээр удирдуулахыг хүсэхээ байсан ийм нөхцөлд хувьсгал хийдэг тул “сонгуулийн хувьсгал” хийх цаг, тохироо бүрдсэн.
- Монгол Улсын Үндсэн хуулиар олгогдсон төрийн эрх мэдлийг жинхэнэ утгаар нь ард түмэнд эргүүлэн өгөх хувьсгал хийж чадах үндэсний улс төрийн нам, улс төрчид бэлтгэгдсэн.
- УИХ-ын сонгуульд ард түмэн зөв хүмүүсээ сонгох замаар сонгуулийн хувьсгалыг хийхэд бэлэн болсон.
- Ард түмний орлого хомсдож, өрийн дааж давшгүй дарамтад орж нийтээрээ ядууралд өртөх аюул нөмөрсөн.

Хувьсгалын үр дүн

- Монголын ард түмэн Үндсэн хуулиар олгогдсон эрх мэдлээ жинхэнэ утгаар нь эдлэж “Сонгуулийн хувьсгал”-аар нам дамжсан олигархи бүлэглэлүүдээс төрийнхөө эрх мэдлийг буцаан авна.
- “Сонгуулийн хувьсгал”-аар монголчууд бид улс орныхоо гэрэлт ирээдүй, ард түмнийхээ аз жаргалтай амьдралыг нуруундаа үүрч чадах эрдэм билиг төгөлдөр, эх орон, хүн ардаа гэсэн халуун сэтгэлтэй, ёс зүйтэй, шударга хүмүүсийг төрд гаргана.
- Ард түмний итгэл найдварыг хөсөрдүүлдэг, улс орны хөгжлийг уруудуулдаг “увайгүй түшээд”, “амьгүй албатууд”-ыг “Сонгуулийн хувьсгал”-аар эргүүлэн татах боломжийг олж авна.
- Ард түмний шударга томилолтыг аван гарч ирсэн албатууд төр түмнийхээ сайн сайхан амьдрал, хөгжил дэвшлийн төлөө нэгэн үзүүрт сэтгэлээр, өөрийн биеийг үл хайрлан үнэнчээр зүтгэж ард түмнийхээ хамтаар “Цэвэр төр”-ийг цогцлооно.

Монгол улс өнө мөнх оршиг!

МОНГОЛЫН НОГООН НАМ

..... Аудитын газрын

2020 оны ... дүгээр сарын ... -ны өдрийн тоот дүгнэлтээр баталгаажуулав.

000000009

[Handwritten signature]

[Handwritten signature]

[Handwritten signature]